

**Recenzie - Cristina Țineghe (editor) –
Dezmembrarea Maramureșului istoric: decizii politice, reacții și
consemnări în mărturii contemporane (1919-1923),
Editura Centrul de Studii pentru Resurse Românești, București,
2009, 195 p.**

Lector univ. Dr. Ilie Gherheș
Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad
Filiala Baia-Mare

Editarea de documente, cu simplul dar sugestivul lor regest (când? unde? cine? către cine? de ce?) atât în numele unei instituții, cât și în nume propriu a devenit o modă în ultimul timp, o deprindere onorantă a celor care lucrează în arhive, o cură profesională, dacă vreți. Demersul în sine nu este atât de simplu pe cât pare, el presupune o cunoaștere exhaustivă a evenimentului sau perioadei istorice de referință, a întregii bibliografii a subiectului. În acest sens selecția în sine a documentelor este un travaliu elaborat, constituindu-se tot într-un act de creație; ilustrându-se perfect asumția că numai atunci când alegi te definești.

În „Notă asupra ediției” autoarea face convenite precizări lămuritoare: „Prezentul volum reunește un număr de 76 documente care cronologic acoperă intervalul 1919-1921, o parte a lor fiind însă și din anul 1923. Criteriul de selecție prioritar l-a constituit ineditul informației relative la problematica enunțată și în aceeași măsură al documentelor propriu-zise. Am inclus totuși în economia lucrării un număr de 11 înscrisuri care au fost publicate anterior, aspect de care cititorul este avertizat în notele infrapaginale, după caz”. (p. 11)

Beneficiind, în perioada de formare ca tânăr istoric, mai ales de un tezaur de tradiție etnoistorică, atât de invocată dar primită doar ca un dat, evident și de cele mai multe ori doar prin viu grai, atunci când a fost vorba de așa-zisele subiecte tabu ale istoriei Maramureșului. Autoarea noastră, intuim noi, a resimțit ca pe o datorie de credință, acum când cercetează în arhivele mari ale statului român, grăbindu-se să aducă la lumina tiparului imensul inventar documentar al subiectului de referință. Corpusul de față s-a constituit, așadar într-o carte-ofrandă, o carte gest-patriotic chiar, din care se simte bucuria și conștiința datoriei împlinite, din câte o cunoaștem noi, încă de la debutul său profesional; cu atât mai mult acum când de ani buni de zile d-na Cristina Țineghe deține funcția de director al Serviciului Județean Ilfov al Arhivelor Naționale.

Construcția edificiului documentar și de informație, pe care ne permitem să-l prezentăm și să-l recomandăm, cu toată distincția necesară vine, așadar, să umple un gol, o nișă în istoriografia Maramureșului, într-un

mod cât se poate de fericit, respectiv prezentându-ne la un mod profesional documentele (diplomatice!) ale unei perioade dramatice. Aventura Maramureșului ca subiect de drept internațional s-a terminat la Paris, cu ocazia Conferinței de Pace (1919-1920) care a consacrat o nouă exigență istorică. În cazul Maramureșului, acest comitat de prestigiu al fostei monarhii bicefale austro-ungare au prevalat capriciile catolice ale unei Europe bântuită de spectrul răzbnării: „Ideea atribuirii rutenilor, care sunt slavi și uniati, românilor care sunt latini și ortodocși, a fost respinsă de delegațiile americană, britanică și franceză. Delegația italiană a înaintat argumentul pe care contele Vanutelli Rey, tocmai l-a susținut, însă nu a putut convinge celelalte delegații care s-au pronunțat pentru unirea la Cehoslovacia a întregii Rutenii din Ungaria”. (p. 5). Insistând pe acest moment deosebit de dramatic al sacrificării Maramureșului, respectiv a ruperii, a desprinderii din el a două treimi, autoarea ilustrează cu documente momentul. Din acestea se deduce atât faptul că din prevederile convenției cu Rusia din 1916, doar în acest caz au fost respectate acele prevederi ale graniței nordice a Regatului României, precum și faptul că, din păcate: „Acest punct de vedere se regăsește în propunerea finală a comisiei româno-iugoslave privind frontiera nordică a României” (p. 5). Cu alte cuvinte diplomația românească la acel moment s-a dovedit a fi depășită de situație, nepregătită pentru anvergura situației în care trebuia să evolueze, preferând să sacrifice părți din teritoriul național în compensare cu atingerea altor obiective, de același interes sau de importanță mai mare.

Aducându-ne, istoriografic vorbind, istoria la noi acasă, pe masa de scris, prin intermediul acestui volum de documente, autoarea reușește o frumoasă prelegere istorică, propusă cu puterea documentului scris. De-a lungul celor 76 de nestemate arhivistice, Cristina Țineghe reușește anumite limpeziri de natură istoriografică, luând perdeaua istoriei de pe hachițele diplomatice în care era încorsetat conclavul diplomatic parizian, promisiunea și viziunea geostrategică a lui Ion I. C. Brătianu - dramatică pentru Maramureș, epopeea eliberării Maramureșului de către armata română la sfârșitul primului război mondial (1919), episodul retragerii dramatice a acesteia până la sud de Tisa în Maramureș (1920), atitudinea pro-română a etniei ucrainene și, mai ales tangajul diplomatic româno-cehoslovac. În același context al sublinierii unor preeminențe maramureșene, chiar dacă negative (unele!) de data aceasta, să mai amintim că tot acum se impune în exprimarea de document dar și în accepțiunea curentă denumirea de „Sighetul Marmației”, la concurență cu „Sighetul Maramureșului” ș.a.

Cu mare bucurie maramureșeană să mai precizăm că, indiferent, prin intermediul documentelor se face o cuvenită reparație morală unor personalități ale Maramureșului care și-au adus contribuția la eliberarea Maramureșului, la încercarea lor disperată de a-l păstra întreg. În acest sens să remarcăm documentul nr. 54, din 17 august 1920, respectiv „Cuvântarea

lui Take Ionescu, în ședința Senatului României în care s-a dezbătut ratificarea tratatului de pace de la Trianon cu Ungaria cuprinzând referiri detaliate la problema Maramureșului” și unde, numele Dr. Gheorghe Bilașco din Petrova, este invocat de trei ori de însuși ministrul nostru de externe, Take Ionescu: „Voi vorbi ceva mai mult în chestia Maramureșului. Eu am pentru d. dr. Bilașco o mare admirație și o sinceră prietenie. D-sa este un om de știință care, părăsind o situație mare la Budapesta, a primit să vină la Cluj și a făcut prin aceasta mari sacrificii”. (p. 111)

Indicând o bogată bibliografie, uneori la anumite documente, alteori la studiile alese, beneficiind de un indice alfabetic (antroponimic, hidronimic, toponimic), de un număr de trei hărți tematice ș.a., izbânda editorială invocată se dovedește a fi o carte de istorie îndelung așteptată, o carte de istorie binevenită, iar autoarea binemeritată de la noi, de la cititori.